

## فصل پنجم: عصر یکپارچگی و شکوفایی

### درس نامه

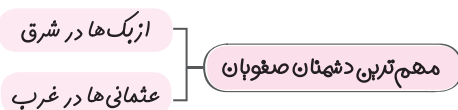
#### درس ۹ ایرانی متحد و یکپارچه



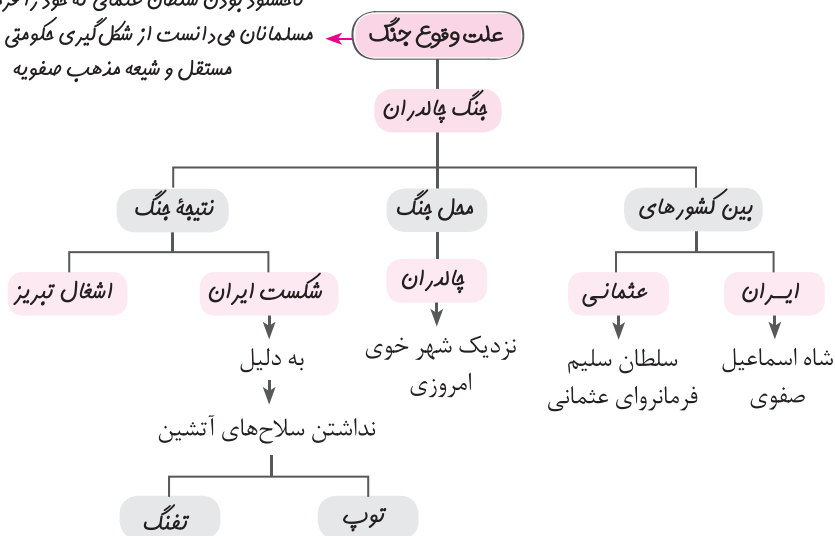
مهم‌ترین طرفداران شیخ صفی: ایل‌های مختلف ترک که ساکن مناطق شمال و شمال غربی ایران بودند، مذهب شیعه داشتند و به قزلباش‌ها معروف بودند.

#### اقدامات شاه اسماعیل مؤسس سلسله صفوی:

۱. با کمک قزلباش‌ها، برخی حکومت‌های محلی در شمال غربی را شکست داد.
۲. تبریز را تصرف کرد و خود را شاه ایران خواند.
۳. پس از تاجگذاری، مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کرد.
۴. حاکمان محلی نواحی مختلف را از میان برداشت.
۵. با شکست دادن ازبک‌ها در خراسان بر سراسر ایران مسلط شد.
۶. حکومتی یکپارچه و نیرومند به وجود آورد.
۷. با زیر حاکمیت گرفتن همه اقوام ایرانی موجب همبستگی و اتحاد بیشتر ایرانیان شد.



نافشوند بودن سلطان عثمانی که خود را فرمانروای مسلمانان می‌دانست از شکل‌گیری حکومتی قدرتمند، مستقل و شیعه مذهب صفویه



#### اقدامات شاه تهماسب پسر و جانشین شاه اسماعیل:

۱. اوضاع داخلی ایران را سروسامان داد.
۲. دفع حمله‌های ازبکان و عثمانی به مرزهای ایران
۳. تثبیت و تحکیم حکومت صفوی
۴. چون تبریز همواره مورد هجوم عثمانی‌ها بوده پایتخت را از تبریز به قزوین انتقال داد.
۵. روابط مسالمت‌آمیزی با کشورهای همسایه و مسلمان برقرار کرد.

### اقدامات شاه عباس پنجمین پادشاه صفوی:

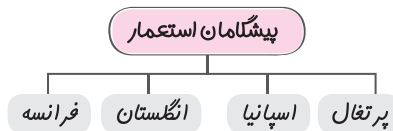
۱. حکومت صفوی را به اوج قدرت رساند.
۲. از یک‌ها و عثمانی‌ها را شکست داد و تا پشت مرزهای ایران عقب راند.
۳. پایتخت را از قزوین به اصفهان (در مرکز ایران) منتقل کرد.
۴. برای آبادانی پایتخت صفویان (اصفهان) تلاش بسیاری کرد.
۵. با کمک کشتی‌های جنگی انگلستان پرتغالی‌ها را از سواحل و جزایر ایران بیرون راند.
۶. برای تقویت حکومت مرکزی و جلوگیری از نافرمانی و بی‌نظمی سران ایل قزلباش، سپاه جدیدی از افراد غیر قزلباش تشکیل داد و با کمک اروپاییان این سپاه را به تفنگ و توپ مجهز کرد.

### دلایل ضعف و سقوط صفویان:

۱. روی کار آمدن پادشاهان نالایق پس از مرگ شاه عباس اول که توانایی اداره کشور را نداشتند.
۲. شاهزادگان شیوه کشور داری را نیاموخته بودند به دلیل:
  - (الف) کشتن - کور کردن شاهزادگان
  - (ب) جلوگیری از حکومت آن‌ها بر ولایت‌ها
۳. اختلاف و درگیری شدید میان مقامات لشکری و کشوری و انجام ندادن مسئولیت‌های مهم خود به دلیل بی‌لیاقتی شاهان
۴. مختل شدن امور کشور و هرج و مرج به دلیل بی‌کفایتی شاهان
۵. شورش گروهی از افغانها در قندهار و در نهایت تصرف اصفهان پایتخت صفویان توسط محمود افغان

### سلسله مراتب حکومت و قدرت در دوره صفوی:

- در رأس حکومت شاه قرار داشت و با استبداد بر کشور حکومت می‌کردند.
- پس از شاه وزیر بزرگ قرار داشت که به او اعتمادالدوله نیز می‌گفتند و مسئول اداری و مالی کشور بود.
- فرماندهان نظامی که علاوه بر فرماندهی سپاه، معمولاً حاکم ولایت‌های مهم نیز بودند.
- قرون چهارم:** قرن‌های شانزدهم تا نوزدهم میلادی را در تاریخ اروپا قرون جدید می‌نامند.



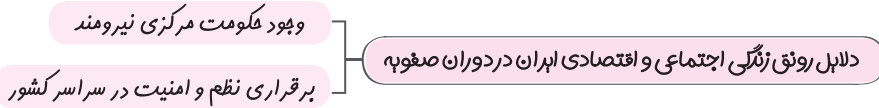
### سوالات امتحانی درس نهم: ایرانی متحد و یکپارچه

۹

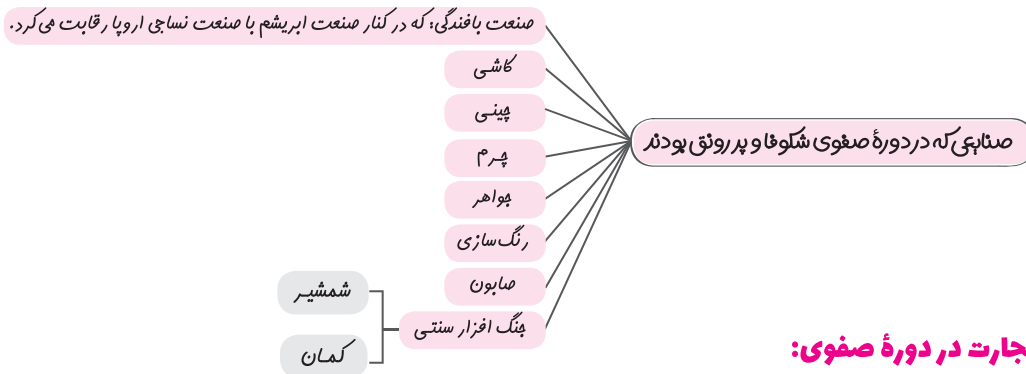
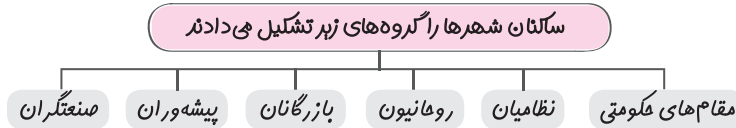
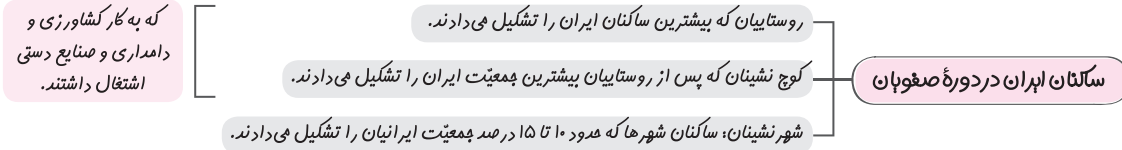
پاسخ درست را انتخاب کنید.	
۱. اوج قدرت صفویان در زمان کدام پادشاه بود؟	الف. شاه اسماعیل ب. شاه تهماسب پ. شاه عباس اول ت. شاه سلطان حسین
۲. سقوط دولت صفوی در زمان کدام پادشاه صورت گرفت؟	الف. شاه اسماعیل ب. شاه تهماسب پ. شاه عباس اول ت. شاه سلطان حسین
۳. جمله‌های درست و نادرست را مشخص کنید.	
۴. پس از شیخ صفی، اداره خانقاه در خانواده او موروثی شد و به فرزندانش رسید.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۵. در دوره صفوی حکومت مرکزی قدرتمندی در ایران به وجود آمد.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۶. شاه اسماعیل صفوی توانست پرتغالی‌ها را از ایران بیرون کند.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۷. حکومت صفوی همه‌ی اقوام ایرانی را زیر حاکمیت خود گرفت و موجب همبستگی و اتحاد بیشتر ایرانیان شد.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>

<p>جمله‌های زیر را کامل کنید.</p> <p>۷. مهم‌ترین دشمنان ایران در زمان صفویان ..... و ..... بودند.</p> <p>۸. پس از شاه اسماعیل پسرش ..... به حکومت رسید.</p> <p>۹. در رأس حکومت صفوی ..... قرار داشت.</p> <p>۱۰. در دوره صفوی بعد از شاه ..... قرار داشت که به او ..... نیز می‌گفتند.</p> <p>۱۱. در دوره صفوی وزیر بزرگ، مسئول امور ..... و ..... کشور بود.</p> <p>۱۲. کشورهای .....، ..... و ..... پیشگامان استعمار بودند.</p> <p>۱۳. در دوره ..... صفوی، برخی فقهای بزرگ شیعه، جایگاهی علمی و جدی در اداره کشور پیدا کردند.</p> <p>۱۴. در دوره صفوی انگلستان با اخراج ..... زمینه نفوذ خود در ایران را مستحکم کرد.</p> <p>۱۵. در دوران صفویه و با افزایش ..... و ..... در کشور، تولید و تجارت افزایش یافت و ایران با برخی از کشورهای اروپایی روابط ..... و ..... برقرار کرد.</p>	<p>به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۶. چه عاملی باعث تغییر اوضاع ایران در ابتدای قرن دهم قمری شد؟</p> <p>۱۷. شیخ صفی که بود؟</p> <p>۱۸. مهم‌ترین طرفداران شیخ صفی چه کسانی بودند؟</p> <p>۱۹. کدام شهرها پایتخت صفویان بودند؟</p> <p>۲۰. دلیل تغییر پایتخت در زمان صفویان چه بود؟</p> <p>۲۱. اقدامات شاه عباس اول صفوی را بنویسید.</p> <p>۲۲. در دوره صفویان فرماندهان نظامی چه نقش‌هایی داشتند؟</p> <p>۲۳. دلایل سیاسی و نظامی ضعف و فروپاشی حکومت صفوی چه بود؟</p> <p>۲۴. هم‌زمان با به قدرت رسیدن صفویان اوضاع اروپا چگونه بود؟</p> <p>۲۵. قرون جدید شامل چه دوره‌ای از تاریخ اروپا است؟</p> <p>۲۶. کدام پادشاه صفوی و با چه تدبیری توانست پرتغالی‌ها را از ایران بیرون کند؟</p> <p>۲۷. در آستانه تأسیس سلسله صفوی، تجارت در خلیج فارس و دریای عمان در اختیار چه کشورهایی بود؟</p>
<p>به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۲۸. اوضاع داخلی ایران در هنگام به قدرت رسیدن صفویان چگونه بود؟</p> <p>۲۹. اوضاع خارجی ایران در زمان به قدرت رسیدن صفویان چگونه بود؟</p> <p>۳۰. شاه اسماعیل صفوی چگونه به قدرت رسید؟</p> <p>۳۱. اقدامات مهم شاه اسماعیل صفوی را بنویسید.</p> <p>۳۲. با تأسیس حکومت صفوی، چه تغییرات مهم سیاسی، اجتماعی و مذهبی در ایران ایجاد شد؟</p> <p>۳۳. جنگ چالدران چگونه آغاز شد؟</p> <p>۳۴. نتیجه موفقیت‌های سیاسی و نظامی شاه اسماعیل صفوی چه بود؟</p> <p>۳۵. سرانجام جنگ چالدران چه شد؟</p> <p>۳۶. اقدامات مهم شاه تهماسب را بنویسید.</p> <p>۳۷. چه عواملی پس از شاه عباس اول، باعث روی کار آمدن حاکمان نالایق شد؟</p> <p>۳۸. چرا پس از شاه عباس اول هرج و مرج کشور را فراگرفت؟</p> <p>۳۹. افغان‌ها در زمان کدام پادشاه و چگونه بر بخش‌هایی از کشور، مسلط شدند؟</p> <p>۴۰. شاهان صفوی چگونه حکومت می‌کردند؟</p> <p>۴۱. شاه عباس برای تقویت حکومت مرکزی چه اقداماتی انجام داد؟</p> <p>۴۲. چرا به قرن‌های ۱۶ تا ۱۹ میلادی قرون جدید می‌گویند؟</p> <p>۴۳. اروپاییان چگونه به مناطق دور، دست یافتند؟</p> <p>۴۴. چرا در دوران صفویه ایران با برخی از کشورهای اروپایی روابط سیاسی و بازرگانی برقرار کرد؟</p> <p>۴۵. انگیزه‌ها و هدف‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اروپاییان از ارتباط با ایران در دوره صفوی را با توجه به متن درس بنویسید.</p>	

# درس ۱۰ اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایران در عصر صفوی



جمعیت ایران در دوره صفوی حدود ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می‌شود.

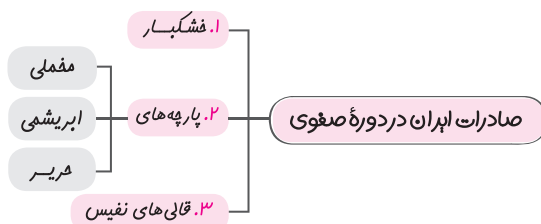


## عوامل رونق تجارت در دوره صفوی:

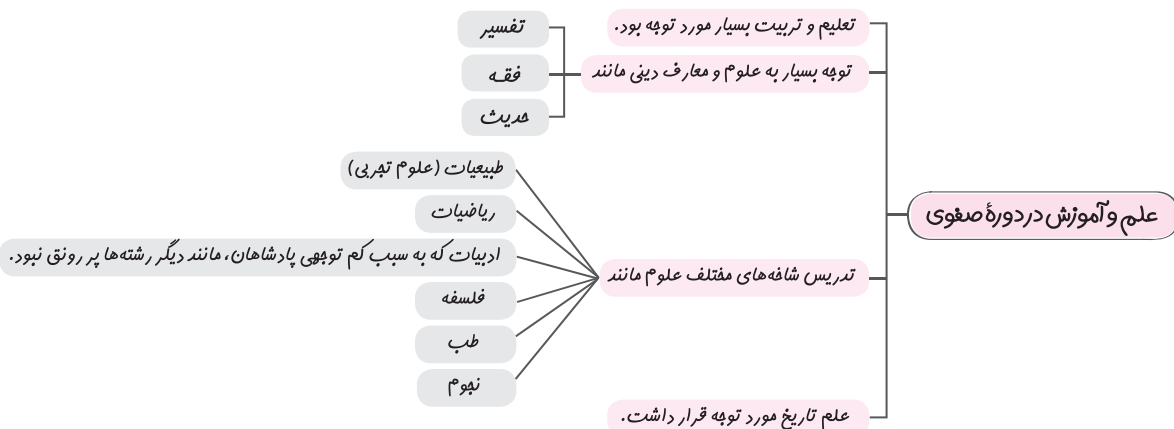
- یکپارچه بودن سرزمین ایران
- وجود نظم و امنیت در سراسر کشور
- وجود شبکه وسیعی از راه‌ها و کاروان‌سراها در سراسر ایران

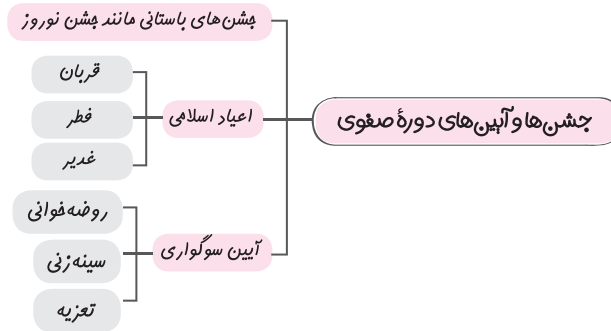
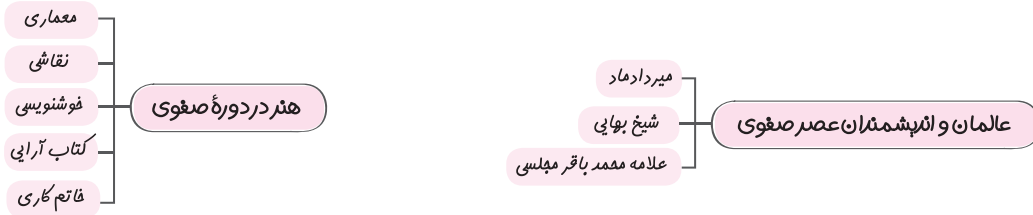
## منابع درآمد حکومت صفوی:

- مالیاتی که از کشاورزان و دامداران گرفته می‌شد.
- عوارضی که از کاروان‌های تجاری گرفته می‌شد.



صادرات ابریشم که پرسودترین کالای صادراتی بود، در انحصار شاه عباس اول قرار داشت.





سوالات امتحانی درس دهم: اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایران در عصر صفوی

۱۰

پاسخ درست را انتخاب کنید.	
۱. کدام پادشاه صفوی برای گسترش تجارت تلاش زیادی کرد؟	الف. شاه اسماعیل      ب. شاه تهماسب پ. شاه عباس اول      ت. شاه سلطان حسین
۲. پرسودترین کالای صادراتی ایران در دوره صفویه چه بود؟	الف. ابریشم      ب. خشکبار پ. پارچه‌های مخملی      ت. قالی‌های نفیس
جمله‌های درست و نادرست را مشخص کنید.	
۳. جمعیت ایران در دوره صفویه حدود ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می‌شد.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۴. در دوره صفویه حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد ایرانیان در روستاها زندگی می‌کردند.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۵. در دوره صفوی بازرگانان و مسافران به طور رایگان نمی‌توانستند در کاروانسراها اقامت کنند.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۶. در دوره صفوی تعلیم و تربیت مورد توجه نبود.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
۷. در دوره صفویه علم تاریخ مورد توجه قرار داشت.	درست <input type="checkbox"/> نادرست <input type="checkbox"/>
جمله‌های زیر را کامل کنید.	
۸. در دوره صفویه کوچ‌نشینان به شغل ..... و صنایع دستی و روستاییان به ..... و ..... اشتغال داشتند.	
۹. یکی از منابع عمده درآمد حکومت صفوی ..... بود که از کشاورزان و دامداران می‌گرفتند.	
۱۰. در دوره صفوی شبکه وسیعی از ..... و ..... در سراسر ایران ایجاد شد.	
۱۱. یکی از منابع درآمد حکومت صفوی، ..... بود که از کاروان‌های تجاری گرفته می‌شد.	
۱۲. صادرات ابریشم که پرسودترین کالای صادراتی بود، در انحصار ..... قرار داشت.	
۱۳. دوره صفویه یکی از دوره‌های پر بار در تاریخ ادبیات و شعر فارسی است و سبک ..... و شاعران بزرگی مانند ..... و ..... متعلق به این دوره هستند.	
به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.	
۱۴. چه عواملی در دوره صفویه باعث رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم شد؟	
۱۵. در دوره صفویه بیشترین ساکنان ایران را چه گروه‌هایی تشکیل می‌دادند؟	
۱۶. در دوره صفویه وضعیت زندگی دهقانان ایرانی در مقایسه با دهقانان اروپایی چگونه بود؟	
۱۷. شهرنشینان در دوره صفوی شامل چه گروه‌هایی بودند؟	
۱۸. محصولات مهم صادراتی ایران در دوره صفویه چه بود؟	
۱۹. صنعت‌گران ایرانی در چه صنایعی پیشرفت کرده بودند؟	
۲۰. دلایل گسترش و رونق تجارت داخلی و خارجی در دوره صفویه چه بود؟	

